WYROK SĄDU (pierwsza izba)

z dnia 13 lipca 2011 r. *

W sprawie T-45/07

Unipetrol a.s., **z** siedzibą w Pradze (Republika Czeska), reprezentowana przez J. Matějčeka oraz I. Janda, adwokatów,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej początkowo przez M. Kellerbauera, V. Bottkę oraz O. Webera, a następnie przez M. Kellerbauera, V. Bottkę oraz V. Di Bucciego, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

mającej za przedmiot wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji C(2006) 5700 wersja ostateczna z dnia 29 listopada 2006 r. odnoszącej się do postępowania na mocy art. 81 [WE] oraz art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/F/38.638 – Kauczuk

* Język postępowania: angielski.

butadienowy i emulsyjny kauczuk butadienowo-styrenowy) w zakresie, w jakim decyzja dotyczy Unipetrol a.s., lub, tytułem żądania ewentualnego, o skorzystanie przez Sąd z nieograniczonego prawa orzekania,

SĄD (pierwsza izba),

w składzie: F. Dehousse (sprawozdawca), pełniący funkcję prezesa, I. Wiszniewska-Białecka i N. Wahl, sędziowie,

sekretarz: K. Pocheć, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 20 października 2009 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Okoliczności powstania sporu

1 Decyzją C(2006) 5700 wersja ostateczna z dnia 29 listopada 2006 r. (sprawa COMP/F/38.638 – Kauczuk butadienowy i emulsyjny kauczuk butadienowo-styrenowy, zwaną dalej „zaskarżoną decyzją") Komisja Wspólnot Europejskich stwierdziła, że

kilka przedsiębiorstw naruszyło art. 81 ust. 1 WE oraz art. 53 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG), uczestnicząc w kartelu na rynku ww. produktów.

2 Adresatami zaskarżonej decyzji są następujące przedsiębiorstwa:

— Bayer AG, z siedzibą w Leverkusen (Niemcy);

— The Dow Chemical Company, z siedzibą w Midland, Michigan (Stany Zjednoczone) (zwana dalej „Dow Chemical");

— Dow Deutschland Inc., z siedzibą w Schwalbach (Niemcy);

— Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH (dawniej Dow Deutschland GmbH & Co. OHG), z siedzibą w Schwalbach;

— Dow Europe, z siedzibą w Horgen (Szwajcaria);

— Eni SpA, z siedzibą w Rzymie (Włochy);

— Polimeri Europa SpA, z siedzibą w Brindisi (Włochy) (zwana dalej „Polimeri");

— Shell Petroleum NV, z siedzibą w Hadze (Niderlandy);

— Shell Nederland BV, z siedzibą w Hadze;

— Shell Nederland Chemie BV, z siedzibą w Rotterdamie (Niderlandy);

— Unipetrol a.s., z siedzibą w Pradze (Republika Czeska);

— Kaučuk a.s., z siedzibą w Kralupach nad Vltavou (Republika Czeska);

— Trade-Stomil sp. z o.o., z siedzibą w Łodzi (Polska) (zwana dalej „Stomilem").

3 Dow Deutschland, Dow Deutschland Anlagengesellschaft oraz Dow Europe są całkowicie kontrolowane, pośrednio lub bezpośrednio, przez Dow Chemical (zwane dalej razem „Dow") (motywy 16–21 zaskarżonej decyzji).

4 Działalność Eni w zakresie produktów, których dotyczy postępowanie, początkowo prowadzona była przez EniChem Elastomeri Srl, pośrednio kontrolowaną przez Eni poprzez jej spółkę zależną EniChem SpA (zwaną dalej „EniChem SpA"). W dniu 1 listopada 1997 r. EniChem Elastomeri została połączona z EniChem SpA. Eni kontrolowała 99,97% spółki EniChem SpA. W dniu 1 stycznia 2002 r. EniChem SpA przeniosła swoją strategiczną działalność chemiczną (w tym działalność związaną z kauczukiem butadienowym i emulsyjnym kauczukiem butadienowo-styrenowym) do swojej spółki zależnej Polimeri, w której posiada 100% udziałów. Eni sprawuje bezpośrednią i całkowitą kontrolę nad Polimeri od dnia 21 października 2002 r.

Począwszy od dnia 1 maja 2003 r. EniChem SpA zmieniła firmę spółki na Syndial SpA (motywy 26–32 zaskarżonej decyzji). Komisja używa w zaskarżonej decyzji nazwy „EniChem" dla określenia każdej spółki, w której udziały posiada Eni (zwana dalej „EniChem") (motyw 36 zaskarżonej decyzji).

5 Shell Nederland Chemie jest spółką zależną Shell Nederland, która jest całkowicie kontrolowana przez Shell Petroleum (zwane dalej razem „Shell") (motywy 38–40 zaskarżonej decyzji).

6 Kaučuk został utworzony w 1997 r. w wyniku połączenia Kaučuk Group a.s. oraz Chemopetrol Group a.s. W dniu 21 lipca 1997 r. Unipetrol nabył całość aktywów, praw i zobowiązań połączonych przedsiębiorstw. Unipetrol posiada 100% udziałów Kaučuka (motywy 45, 46 zaskarżonej decyzji). Ponadto zgodnie z zaskarżoną decyzją mający siedzibę w Republice Czeskiej Tavorex s.r.o. (zwany dalej „Tavorexem") reprezentował Kaučuk (i jego poprzedniczkę Kaučuk Group) przy transakcjach eksportowych od 1991 r. do dnia 28 lutego 2003 r. Także według zaskarżonej decyzji Tavorex reprezentował Kaučuk od 1996 r. podczas spotkań europejskiego stowarzyszenia kauczuku syntetycznego (motyw 49 zaskarżonej decyzji).

7 Stomil, zgodnie z zaskarżoną decyzją, reprezentował polskiego producenta, spółkę Chemical Company Dwory S.A. (zwaną dalej „spółką Dwory") w jej działalności eksportowej od mniej więcej 30 lat, przynajmniej do 2001 r. Także zgodnie z zaskarżoną decyzją Stomil reprezentował spółkę Dwory między 1997 r. a 2000 r. w trakcie spotkań europejskiego stowarzyszenia kauczuku syntetycznego (motyw 51 zaskarżonej decyzji).

8 Okres przyjęty jako czas trwania naruszenia trwał od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 28 listopada 2002 r. (w odniesieniu do Bayera, Eni oraz Polimeri), od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 31 maja 1999 r. (w odniesieniu do Shell Petroleum, Shell Nederland oraz Shell Nederland Chemie), od dnia 1 lipca 1996 r. do dnia 28 listopada 2002 r.

(w odniesieniu do Dow Chemical), od dnia 1 lipca 1996 r. do dnia 27 listopada 2001 r. (w odniesieniu do Dow Deutschland), od dnia 16 listopada 1999 r. do dnia 28 listopada 2002 r. (w odniesieniu do Unipetrolu i Kaučuka), od dnia 16 listopada 1999 r. do dnia 22 lutego 2000 r. (w odniesieniu do Stomilu), od dnia 22 lutego 2001 r. do dnia 28 lutego 2002 r. (w odniesieniu do Dow Deutschland Anlagengesellschaft) oraz od dnia 26 listopada 2001 r. do dnia 28 listopada 2002 r. (w odniesieniu do Dow Europe) (motywy 476–485, art. 1 sentencji zaskarżonej decyzji).

9 Kauczuk butadienowy (zwany dalej „KB") oraz emulsyjny kauczuk butadienowo-styrenowy (zwany dalej „KSB") są kauczukami syntetycznymi wykorzystywanymi przede wszystkim do produkcji opon. Te dwa produkty są zamienne, jak również mogą być zastąpione innymi kauczukami syntetycznymi lub kauczukiem naturalnym (motywy 3–6 zaskarżonej decyzji).

10 Poza producentami wskazanymi w zaskarżonej decyzji ograniczone ilości KB i KSB były sprzedawane na terytorium EOG przez innych producentów z Azji i z Europy Wschodniej. Ponadto znaczna część KB jest bezpośrednio wytwarzana przez dużych producentów opon (motyw 54 zaskarżonej decyzji).

11 W dniu 20 grudnia 2002 r. Bayer skontaktował się ze służbami Komisji i wyraził wolę współpracy w zakresie dotyczącym KB i KSB na podstawie obwieszczenia Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli (Dz.U. 2002, C 45, s. 3, zwanego dalej „obwieszczeniem w sprawie współpracy"). Jeśli chodzi o KSB, Bayer złożył ustne oświadczenie opisujące działalność kartelu. Owo ustne oświadczenie zostało utrwalone na kasecie (motyw 67 zaskarżonej decyzji).

12 W dniu 14 stycznia 2003 r. Bayer przedstawił ustne oświadczenie opisujące funkcjonowanie kartelu w zakresie dotyczącym KB. Oświadczenie to zostało utrwalone na kasecie. Bayer dostarczył również protokoły spotkań komitetu KB w ramach europejskiego stowarzyszenia kauczuku syntetycznego (motyw 68 zaskarżonej decyzji).

13 W dniu 5 lutego 2003 r. Komisja doręczyła Bayerowi swoją decyzję, na podstawie której przyznano tej spółce warunkowe zwolnienie z grzywny (motyw 69 zaskarżonej decyzji).

14 W dniu 27 marca 2003 r. Komisja, działając na podstawie art. 14 ust. 3 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. 13, s. 204), przeprowadziła kontrole w pomieszczeniach Dow Deutschland & Co. (motyw 70 zaskarżonej decyzji).

15 W okresie między wrześniem 2003 r. i lipcem 2006 r. Komisja zażądała od przedsiębiorstw wskazanych w zaskarżonej decyzji udzielenia informacji na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 17 oraz art. 18 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1) (motyw 71 zaskarżonej decyzji).

16 W dniu 16 października 2003 r. doszło do spotkania między Dow Deutschland i Dow Deutschland & Co. ze służbami Komisji, w trakcie którego przedsiębiorstwa te wyraziły wolę współpracy na podstawie obwieszczenia w sprawie współpracy. W trakcie tego spotkania dokonano ustnej prezentacji funkcjonowania kartelu w odniesieniu do KB i KSB. Ta ustna prezentacja została utrwalona. Przekazano także dokumenty dotyczące kartelu (motyw 72 zaskarżonej decyzji).

17 W dniu 4 marca 2005 r. Dow Deutschland został poinformowany o zamiarze Komisji udzielenia tej spółce obniżenia grzywny na poziomie między 30 a 50% (motyw 73 zaskarżonej decyzji).

18 W dniu 7 czerwca 2005 r. Komisja wszczęła postępowanie i skierowała pierwsze pismo w sprawie przedstawienia zarzutów do przedsiębiorstw będących adresatami zaskarżonej decyzji, z wyjątkiem Unipetrolu, oraz do spółki Dwory. Pierwsze pismo w sprawie przedstawienia zarzutów zostało sporządzone również w odniesieniu do Tavorexu, lecz nie zostało ono jednak mu doręczone, ponieważ spółka ta znajdowała się w stanie upadłości od października 2004 r. Postępowanie w zakresie jej dotyczącym zostało więc umorzone (motywy 49, 74 zaskarżonej decyzji).

19 Przedsiębiorstwa, których dotyczyło to postępowanie, złożyły swoje pisemne uwagi dotyczące tego pierwszego pisma w sprawie przedstawienia zarzutów (motyw 75 zaskarżonej decyzji). Uzyskały one również w pomieszczeniach Komisji dostęp do akt w formie CD-ROM oraz do ustnych oświadczeń i związanych z nimi dokumentów (motyw 76 zaskarżonej decyzji).

20 W dniu 3 listopada 2005 r. francuska fabryka opon Michelin (zwana dalej „Michelin") zwróciła się o dopuszczenie jej do udziału w postępowaniu. W dniu 13 stycznia 2006 r. dostarczyła ona komentarze na piśmie (motyw 78 zaskarżonej decyzji).

21 W dniu 6 kwietnia 2006 r. Komisja sporządziła drugie pismo w sprawie przedstawienia zarzutów skierowane do przedsiębiorstw będących adresatami zaskarżonej decyzji. Przedsiębiorstwa te złożyły w tym zakresie uwagi na piśmie (motyw 84 zaskarżonej decyzji).

22 W dniu 12 maja 2006 r. Michelin złożyła skargę do Komisji na podstawie art. 5 rozporządzenia Komisji (WE) nr 773/2004 z dnia 7 kwietnia 2004 r. odnoszącego się do prowadzenia przez Komisję postępowań zgodnie z art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 123, s. 18) (motyw 85 zaskarżonej decyzji).

23 W dniu 22 czerwca 2006 r. przedsiębiorstwa będące adresatami zaskarżonej decyzji – z wyjątkiem Stomilu – jak również Michelin, uczestniczyły w przesłuchaniu przez Komisję (motyw 86 zaskarżonej decyzji).

24 Wobec braku wystarczających dowodów na udział spółki Dwory w kartelu Komisja zadecydowała o umorzeniu postępowania w stosunku do tego przedsiębiorstwa (motyw 88 zaskarżonej decyzji). Komisja zdecydowała także o umorzeniu postępowania w stosunku do Syndialu (motyw 89 zaskarżonej decyzji).

25 Ponadto, podczas gdy pierwotnie używano dwóch oddzielnych numerów spraw (jeden dla KB i jeden dla KSB) (COMP/E-1/38.637 oraz COMP/E-1/38.638), Komisja, po skierowaniu pierwszego pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, posługiwała się jednym numerem sprawy (COMP/F/38.638) (motywy 90, 91 zaskarżonej decyzji).

26 Postępowanie administracyjne zostało zakończone wydaniem przez Komisję zaskarżonej decyzji w dniu 29 listopada 2006 r.

27 Zgodnie z art. 1 sentencji zaskarżonej decyzji poniższe przedsiębiorstwa naruszyły art. 81 WE oraz art. 53 porozumienia EOG, uczestnicząc we wskazanych poniżej okresach w jednolitym i ciągłym porozumieniu, w ramach którego dokonywały one uzgodnień w przedmiocie docelowych cen i podziału klientów w drodze zawarcia porozumień o nieagresji oraz wymieniały się informacjami niejawnymi dotyczącymi cen, konkurentów i klientów w sektorze KB i KSB:

a) Bayer, od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 28 listopada 2002 r.;

b) Dow Chemical, od dnia 1 lipca 1996 r. do dnia 28 listopada 2002 r.; Dow Deutschland, od dnia 1 lipca 1996 r. do dnia 27 listopada 2001 r.; Dow Deutschland Anlagengesellschaft, od dnia 22 lutego 2001 r. do dnia 28 lutego 2002 r.; Dow Europe, od dnia 26 listopada 2001 r. do dnia 28 listopada 2002 r.;

c) Eni, od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 28 listopada 2002 r.; Polimeri, od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 28 listopada 2002 r.;

d) Shell Petroleum, od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 31 maja 1999 r.; Shell Nederland, od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 31 maja 1999 r.; Shell Nederland Chemie, od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 31 maja 1999 r.;

e) Unipetrol, od dnia 16 listopada 1999 r. do dnia 28 listopada 2002 r.; Kaučuk, od dnia 16 listopada 1999 r. do dnia 28 listopada 2002 r.;

f) Stomil, od dnia 16 listopada 1999 r. do dnia 22 lutego 2000 r.

28 Na podstawie ustaleń faktycznych oraz ocen prawnych dokonanych w zaskarżonej decyzji Komisja nałożyła na przedsiębiorstwa, do których została skierowana ta decyzja, grzywny, których wysokość obliczono przy zastosowaniu metodologii zawartej w wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS (Dz.U. 1998, C 9, s. 3, zwanych dalej „wytycznymi"), jak również w obwieszczeniu w sprawie współpracy.

29 W art. 2 sentencji zaskarżonej decyzji nałożone zostają następujące grzywny:

a) Bayer: 0 EUR;

b) Dow Chemical: 64,575 mln EUR, w tym:

i) 60,27 mln EUR solidarnie z Dow Deutschland;

ii) 47,355 mln EUR solidarnie z Dow Deutschland Anlagengesellschaft oraz Dow Europe;

c) Eni i Polimeri, solidarnie: 272,25 mln EUR;

d) Shell Petroleum, Shell Nederland oraz Shell Nederland Chemie, solidarnie: 160,875 mln EUR;

e) Unipetrol i Kaučuk, solidarnie: 17,55 mln EUR;

f) Stomil: 3,8 mln EUR.

30 Artykuł 3 sentencji zaskarżonej decyzji nakazuje przedsiębiorstwom wymienionym w art. 1 natychmiastowe zaprzestanie naruszeń wskazanych w tym artykule, o ile dotychczas jeszcze tego nie uczyniły, oraz zaniechanie w przyszłości wszelkich działań lub zachowań opisanych w art. 1, jak również wszelkich działań mających równoważny cel lub skutek.

Przebieg postępowania i żądania stron

31 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 16 lutego 2007 r. Unipetrol wniósł niniejszą skargę.

32 Decyzją prezesa Sądu z dnia 2 kwietnia 2009 r. N. Wahl został wyznaczony w celu uzupełnienia składu izby wobec niemożności uczestniczenia w obradach jednego z jej członków.

33 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (pierwsza izba) postanowił o otwarciu procedury ustnej.

34 W ramach środków organizacji postępowania przewidzianych w art. 64 regulaminu postępowania przed Sądem Sąd wezwał Komisję do przedstawienia pewnych dokumentów. Komisja zastosowała się do tego wezwania w wyznaczonym terminie.

35 Podczas rozprawy w dniu 20 października 2009 r. wysłuchano wystąpień stron i ich odpowiedzi na pytania ustne postawione przez Sąd.

36 Unipetrol wnosi do Sądu o:

— stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w całości albo w części, przynajmniej w zakresie, w jakim ona jej dotyczy;

— tytułem żądania ewentualnego – skorzystanie przez Sąd z nieograniczonego prawa orzekania;

— obciążenie Komisji kosztami postępowania.

37 Komisja wnosi do Sądu o:

— oddalenie skargi;

— obciążenie Unipetrolu kosztami postępowania.

Co do prawa

38 Skarga Unipetrolu opiera się na siedmiu zarzutach. W drodze pierwszego zarzutu Unipetrol podnosi, że Komisja popełniła oczywisty błąd w ocenie dotyczący czysto finansowego charakteru udziału spółki Unipetrol w kapitale zakładowym spółki Kaučuk. Drugi zarzut oparty jest na oczywistym błędzie w ocenie dotyczącym autonomicznego zachowania rynku spółki Kaučuk. Poprzez swój trzeci zarzut Unipetrol podnosi, że błędnie podwójnie przypisano odpowiedzialność za jedno i to samo zachowanie. W drodze czwartego zarzutu Unipetrol uważa, że brak jest dowodów uczestnictwa spółki Tavorex w porozumieniach w sprawie ustalenia cen i podziału rynku. Piąty zarzut oparty jest na oczywistym błędzie w ocenie Komisji odnośnie do uczestnictwa w kartelu spółki Tavorex w porównaniu do rozwiązania przyjętego względem spółki Dwory. Szósty zarzut oparty jest na błędnym zastosowaniu wspólnotowego prawa konkurencji w stosunku do Tavorexu i Unipetrolu. Siódmy oparty jest na nieuwzględnieniu zaniedbania Unipetrolu.

39 W pierwszej kolejności należy zbadać czwarty zarzut podniesiony przez Unipetrol.

W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na braku dowodów uczestnictwa spółki Tavorex w porozumieniach w sprawie ustalenia cen i podziału rynku

Argumenty stron

— Argumenty Unipetrolu

40 Na wstępie Unipetrol przypomina orzecznictwo dotyczące ciążącego na Komisji ciężaru dowodu. W szczególności Unipetrol uważa, że z ostrożnością należy traktować przygotowywane z pomocą doradców zewnętrznych zeznania przedsiębiorstw składane na podstawie obwieszczenia w sprawie współpracy.

41 Następnie, po pierwsze, Unipetrol zasadniczo twierdzi, że zaskarżona decyzja zawiera mało szczegółowych dowodów dotyczących uczestnictwa spółki Tavorex w kartelu. Unipetrol w szczególności wskazuje motywy 125, 141, 155–159 zaskarżonej decyzji i uważa, że znajdujące się tam twierdzenia mają ogólny charakter. Okoliczności faktyczne ponadto przeczą tym twierdzeniom.

42 Po drugie, Unipetrol zaprzecza, że pan T. (Tavorex) bezpośrednio uczestniczył w kartelu w dniach 15 i 16 listopada 1999 r. W szczególności podnosi ona, że liczby jego dotyczące i liczby pojawiające się w odręcznych notatkach pana N. (Dow), jak również okoliczności faktyczne wskazane w oświadczeniu Dow są niedokładne. Unipetrol w szczególności podkreśla, przedstawiając w tym względzie tabelę, niespójności pojawiające się w porównaniu z faktyczną sprzedażą dokonaną w 1999 r. oraz w 2000 r. do dwóch spółek, Bridgestone i Michelin. Poważne rozbieżności występują również w odniesieniu do innych klientów. Unipetrol wywodzi z tego, że notatki te prawdopodobnie nie odzwierciedlają już szacunków pana N. Ponadto Unipetrol twierdzi, że wbrew twierdzeniu Dow dowody zawarte w aktach wskazują, że w dniu 16 listopada 1999 r. nie odbyło się żadne nieoficjalne spotkanie. Unipetrol, ściślej rzecz ujmując, podnosi, że pan P. (Bayer) opuścił Frankfurt (Niemcy) w dniu 16 listopada 1999 r. o godz. 16. Unipetrol przypuszcza, że jeżeli nieoficjalne spotkanie miałoby mieć miejsce, odbyłoby się w dniu 15 listopada 1999 r. wieczorem. Żaden dokument nie wskazuje na to, że pan T. był obecny w tym momencie. Pan T. uczestniczył jedynie w oficjalnym spotkaniu w dniu 16 listopada 1999 r.

43 Po trzecie, Unipetrol podnosi, że brak jest jakiegokolwiek dowodu jednolitego i ciągłego naruszenia dotyczącego tej spółki od dnia 15 i 16 listopada 1999 r. Unipetrol wskazuje, że Komisja kładzie akcent na trzy spotkania, które miały się odbyć w 2000 r., dwa spotkania w 2001 r. i dwa w 2002 r. Niemniej jednak, odnośnie do spotkań z dnia 31 sierpnia i z dnia 1 września 2000 r. w Pradze, z dnia 30 listopada i z dnia 1 grudnia 2000 r. we Frankfurcie, z dni 30 i 31 sierpnia 2001 r. we Frankfurcie oraz z dni 26 i 27 listopada 2001 r. w Hamburgu (Niemcy), Komisja nie wymienia spółki Tavorex. Jeśli chodzi o spotkanie z dni 2 i 3 września 2002 r. w Pradze, Unipetrol twierdzi, że mimo udziału spółki Dwory w tym spotkaniu Komisja nie stwierdziła uczestnictwa tej spółki w jednolitym i trwałym naruszeniu (przypis 161 zaskarżonej decyzji). Unipetrol uważa, że Komisja powinna była dojść do tego samego wniosku jego dotyczącego. Ponadto odpowiedzi udzielone przez pracowników spółki Dow były ogólne i dwuznaczne, a wręcz niespójne z pierwszymi oświadczeniami złożonymi bezstronnie. Wreszcie odnośnie do spotkania z dnia 28 i 29 listopada 2002 r. w Londynie (Zjednoczone Królestwo), nie miała miejsca żadna nielegalna dyskusja. Unipetrol wywodzi stąd, że Komisji nie udało się ustalić jednolitego i trwałego naruszenia

w okresie od listopada 1999 r. do listopada 2002 r. w odniesieniu do spółki Tavorex. Jakość dowodów była zbyt słaba, aby stwierdzić odpowiedzialność spółki Tavorex, a tym samym spółek Kaučuk i Unipetrol.

— Argumenty Komisji

44 Na wstępie Komisja, mając na uwadze orzecznictwo, podaje swoją interpretację spoczywającego na niej ciężaru dowodu i uważa, że całość materiału dowodowego w niniejszej sprawie wskazuje w sposób przekonujący na uczestnictwo Tavorexu/Kaučuka, a zatem Unipetrolu w kartelu w okresie wskazanym w zaskarżonej decyzji. Komisja w szczególności podkreśla, że oświadczenia przedsiębiorstw złożone na podstawie obwieszczenia w sprawie współpracy mają charakter dowodów.

45 Następnie, po pierwsze, Komisja wskazuje dowody znajdujące się w aktach, które jej zdaniem świadczą o uczestnictwie Tavorexu w przedmiotowym naruszeniu. Komisja w szczególności zwraca uwagę na spotkania kartelu dotyczące spółki Kaučuk, jak również spotkania z dnia 2 i 3 września 1999 r. w Richmond-on-Thames (Zjednoczone Królestwo). Poza samymi zaprzeczeniami spółki Kaučuk żaden dowód nie wskazuje, że Kaučuk/Unipetrol nie uczestniczył w kartelu. Żaden dowód nie świadczy ponadto, że Tavorex opuścił kartel. Unipetrol nie zaprzeczał, że pan T. był obecny na wszystkich spotkaniach sektorowych między 1999 r. a 2002 r. Spotkania kartelu odbyły się przy okazji spotkań oficjalnych. Komisja, ściślej rzecz ujmując, odrzuca argumenty wysunięte przez Unipetrol dotyczące motywów 125, 141 i 155–159 zaskarżonej decyzji.

46 Po drugie, odnośnie do bezpośredniego udziału pana T. (Tavorex) w nieoficjalnym spotkaniu w dniach 15 i 16 listopada 1999 r. Komisja podkreśla, że Unipetrol w swoich odpowiedziach na pierwsze i drugie pismo w sprawie przedstawienia zarzutów

nie kwestionował miejsca, gdzie przebywał pan T. Spółka nigdy nie twierdziła, że nie mógł on być obecny na takim spotkaniu, jak opisane w zaskarżonej decyzji. Argumenty podniesione przez Unipetrol przed Sądem byłyby w tym względzie niedopuszczalne (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 8 marca 2007 r. w sprawie T-339/04 France Télécom przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-521). Co do istoty sprawy Komisja przyznaje, że szczegóły oświadczenia Dow wydają się niedokładne w odniesieniu do daty nieoficjalnego spotkania (tj. według spółki Dow w dniu 16 listopada 1999 r. wieczorem). Jednakże z akt sprawy wynika, że nieoficjalne spotkanie odbyło się w nocy z dnia 15 na 16 listopada 1999 r. Komisja podkreśla również, że były spore szanse, że pan T. był we Frankfurcie w przededniu 16 listopada 1999 r., ponieważ nadal korzystał ze swojego prywatnego samochodu, kiedy przyjechał z Pragi. Ponadto Komisja podnosi, że liczne dowody potwierdzają obecność pana T. na spotkaniu, mimo że notatka pana P. (Bayer) dotycząca wydatków nie wymienia pana T. w gronie uczestników. Poza tym Komisja podkreśla, że Dow wymienia pana T. wśród uczestników tego spotkania. Dow, którego zeznania zostały potwierdzone przez spółkę Bayer, oświadczył również, że wszyscy uczestnicy, w tym pan T., porozumieli się co do cen i zakomunikowali pewne liczby. Odręczne notatki pana N. (Dow) zawierały te liczby pod rubryką „KRA" (dla oznaczenia „Kralupy", miejsca produkcji spółki Kaučuk). Pan N. i Dow potwierdzili, że „KRA" oznaczało „Kralupy, na określenie spółki Kaučuk".

47 Po trzecie, odnośnie do kwestionowania przez Unipetrol istnienia jednolitego i trwałego naruszenia Komisja uściśla, że jeśli chodzi o spotkanie w dniach 31 sierpnia i 1 września 2000 r. w Pradze, to przy tej okazji nie przypisała spółce Kaučuk odpowiedzialności z tytułu uczestnictwa w porozumieniu w ramach kartelu, lecz stwierdziła w zaskarżonej decyzji, że Dow wymienił informacje odnośnie do cen dotyczących w szczególności Kaučuka. Jeśli chodzi o spotkanie w dniach 30 listopada i 1 grudnia 2000 r. we Frankfurcie, oświadczenie spółki Bayer nie kwestionowało bezpośrednio spółki Kaučuk jako uczestnika. Niemniej jednak kartel nadal trwał. Odnośnie do spotkania w dniach 30 i 31 sierpnia 2001 r., które odbyło się we Frankfurcie, Komisja przyznaje, że Kaučuk bezpośrednio nie zaprzeczył, ale podkreśla, że oświadczenie Dow wzmacnia oskarżenie oraz że spółka Kaučuk była niezaprzeczalnie obecna na

oficjalnym spotkaniu. Jeśli chodzi o spotkanie z dni 26 i 27 listopada 2001 r., które odbyło się w Hamburgu, z poczty elektronicznej pani I. (Dow) wynikało, że zasadniczo kartel trwał. Odnośnie do spotkania, które się odbyło w Pradze w dniach 2 i 3 września 2002 r., Komisja twierdzi, że wszystkie osoby odpowiedzialne w spółce Bayer za KSB wskazują bezpośrednio i jednomyślnie na udział pana T. (Tavorex) w porozumieniu w sprawie cen. W szczególności zeznania spółki Bayer (pan P.) opierały się na wewnętrznej poczcie elektronicznej, przedstawionej w zaskarżonej decyzji jako dowód. Jeśli chodzi o spotkanie z dni 28 i 29 listopada 2002 r., które odbyło się w Londynie, Komisja interpretuje oświadczenie pana P. jako wskazujące również pana T. Wreszcie nic nie wskazywało, że spółka Kaučuk lub Tavorex jasno dystansowały się od kartelu.

— Ocena Sądu

48 Odnośnie do rozkładu ciężaru dowodu naruszenia art. 81 ust. 1 WE należy przypomnieć, że na Komisji spoczywa obowiązek udowodnienia stwierdzonych przez nią naruszeń oraz przedstawienia środków dowodowych pozwalających wykazać w sposób wymagany prawem występowanie okoliczności faktycznych stanowiących naruszenie (wyroki Trybunału: z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie C-185/95 P Baustahlgewebe przeciwko Komisji, Rec. s. I-8417, pkt 58; z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-49/92 P Komisja przeciwko Anic Partecipazioni, Rec. s. I-4125, pkt 86). A zatem konieczne jest, aby Komisja przedstawiła precyzyjne i spójne dowody w celu uzasadnienia twierdzenia, że naruszenie to zostało popełnione (zob. wyrok Sądu z dnia 6 lipca 2000 r. w sprawie T-62/98 Volkswagen przeciwko Komisji, Rec. s. II-2707, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo). Należy również przypomnieć, że dla istnienia porozumienia w rozumieniu art. 81 ust. 1 WE wystarczy, aby dane przedsiębiorstwa wyraziły wspólną wolę postępowania na rynku w określony sposób (wyroki Trybunału: z dnia 15 lipca 1970 r. w sprawie 41/69 ACF Chemiefarma przeciwko Komisji, Rec. s. 661, pkt 112; z dnia 29 października 1980 r. w sprawach od 209/78 do 215/78 i 218/78 van Landewyck i in. przeciwko Komisji, Rec. s. 3125, pkt 86; wyrok Sądu z dnia 17 grudnia 1991 r. w sprawie T-7/89 Hercules Chemicals przeciwko

Komisji, Rec. s. II-1711, pkt 256). Jeżeli sąd ma wątpliwości, to należy je rozpatrywać na korzyść przedsiębiorstwa będącego adresatem decyzji stwierdzającej naruszenie. Sąd nie może zatem dojść do wniosku, że Komisja wykazała istnienie danego naruszenia w sposób wystarczający pod względem prawnym, jeżeli ma on nadal wątpliwości w tej kwestii (wyrok Sądu z dnia 25 października 2005 r. w sprawie T-38/02 Groupe Danone przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4407, pkt 215).

49 Ponadto jest normalne, że działania, które obejmują praktyki i porozumienia o charakterze antykonkurencyjnym, mają miejsce poza prawem, że spotkania odbywają się potajemnie, a dokumentacja z tym związana jest ograniczona do minimum. Z tego wynika, że nawet jeśli Komisja odkryje dokumenty świadczące wyraźnie o bezprawnym nawiązaniu kontaktu pomiędzy przedsiębiorstwami – będą one zazwyczaj jedynie fragmentaryczne i odosobnione, i dlatego często będzie konieczna rekonstrukcja poszczególnych elementów w drodze dedukcji. Stąd, w większości przypadków, istnienie praktyki lub porozumienia o charakterze antykonkurencyjnym należy wywnioskować z pewnej liczby zbiegów okoliczności oraz wskazówek, które, analizowane łącznie, mogą stanowić w braku innego spójnego wytłumaczenia, dowód naruszenia reguł konkurencji (wyroki Trybunału: z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 55–57; z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawach C-403/04 P i C-405/04 P Sumitomo Metal Industries i Nippon Steel przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-729, pkt 51).

50 W niniejszej sprawie, odnośnie do spotkań kartelu (sekcja 4.3 zaskarżonej decyzji), Unipetrol kwestionuje, po pierwsze, uczestnictwo pana T. (Tavorex) w nielegalnym porozumieniu w dniach 15 i 16 listopada 1999 r. we Frankfurcie. Unipetrol podważa, po drugie, okoliczność, że Komisja przyjęła odnośnie do niej istnienie naruszenia od dnia 16 listopada 1999 r. do dnia 28 listopada 1999 r.

51 Na wstępie należy odrzucić argumenty Komisji dotyczące spotkania w dniach 2 i 3 września 1999 r., które odbyło się w Richmond-on-Thames (motywy 189–193 zaskarżonej decyzji), skoro to spotkanie nie odbyło się w okresie naruszenia przyjętym przez Komisję względem Unipetrolu.

52 Jeśli chodzi o spotkanie w dniach 15 i 16 listopada 1999 r., które się odbyło we Frankfurcie, Komisja przyjęła, że spotkanie kartelu odbyło się przy okazji oficjalnego spotkania europejskiego stowarzyszenia kauczuku syntetycznego, „wieczorem oraz w nocy 16 listopada 1999 r." (motyw 212 zaskarżonej decyzji). W tym nielegalnym spotkaniu uczestniczyli pan P. (Bayer), panowie F., N., V. (Dow), pan L. (Stomil), pan L. (EniChem) oraz pan T. (Tavorex). Osoby te najpierw spotkały się przy barze w hotelu, a potem wynajęły salę spotkań (motyw 202 zaskarżonej decyzji).

53 W tym względzie, po pierwsze, z dowodów dołączonych do akt wynika, że, jak utrzymuje Unipetrol, pan P. (Bayer) był nieobecny w dniu 16 listopada 1999 r. wieczorem we Frankfurcie. Komisja potwierdza ten fakt.

54 Po drugie, należy zauważyć, że zaskarżona decyzja zawiera liczne sprzeczności dotyczące dokładnego momentu odbycia się przedmiotowego nielegalnego spotkania. Komisja, w oparciu o oświadczenie Dow, wskazuje bowiem w motywie 212 zaskarżonej decyzji, że odbyło się ono „wieczorem i w nocy 16 listopada 1999 r.". Komisja zauważa również w motywie 297 zaskarżonej decyzji, że przedmiotowe nielegalne spotkanie odbyło się w „nocy na przełomie 15 i 16 listopada 1999 r.". Ponadto sekcja 4.3.8 zaskarżonej decyzji wskazuje datę 15 i 16 listopada 1999 r. Wreszcie w sentencji tej decyzji wskazano datę 16 listopada 1999 r. dla określenia początku naruszenia w odniesieniu do Unipetrolu.

55 Po trzecie, liczne dowody ujawniają również sprzeczności, jeśli chodzi o zakładaną datę przedmiotowego nielegalnego spotkania oraz o inne możliwe wyjaśnienia Komisji. Rachunek za konsumpcję pana P. (Bayer) dotyczący w szczególności dokonanej przy barze hotelowym zapłaty kwoty 84,5 DEM zawiera bowiem datę 15 listopada 1999 r. Natomiast zapłata za wynajem sali spotkań w kwocie 436 DEM została

odnotowana w dniu 16 listopada 1999 r. Ponadto odręczne notatki pana N. (Dow) wskazują jedynie datę 16 listopada 1999 r. Wreszcie zgodnie z przedstawionym w motywie 202 zaskarżonej decyzji oświadczeniem Dow nielegalne spotkanie miało miejsce po oficjalnym spotkaniu europejskiego stowarzyszenia kauczuku syntetycznego, które odbyło się w dniu 16 listopada rano.

56 Po czwarte, Komisja nie podważa, jak wskazuje w swoich pismach Unipetrol, że pan T. (Tavorex) udał się na spotkania europejskiego stowarzyszenia kauczuku syntetycznego samochodem (z wyjątkiem spotkań w Zjednoczonym Królestwie) i że podróż między Pragą a Frankfurtem trwała około pięciu godzin. W tych okolicznościach możliwe jest, nawet gdyby takie założenie oznaczało szczególny wysiłek, że pan T. udał się bezpośrednio do Frankfurtu w dniu 16 listopada 1999 r. rano. Żaden dowód znajdujący się w aktach w każdym razie nie przeczy takiemu założeniu. Odnośnie do argumentu Komisji, jakoby nie można przyjąć zakwestionowania przez Unipetrol obecności pana T. w dniu 15 listopada wieczorem we Frankfurcie, wystarczy zauważyć, że Unipetrol kwestionuje jedynie założenie – nowe w świetle motywu 212 zaskarżonej decyzji – że nielegalne spotkanie mogło odbyć się w dniu 15 listopada 1999 r. wieczorem. Argumenty Komisji należy tym samym oddalić.

57 Po piąte, przedstawione w motywie 202 zaskarżonej decyzji oświadczenie Dow wskazuje na to, że pan P. (Bayer), panowie F., N., V. (Dow), pan L. (Stomil), pan L. (Eni-Chem) oraz pan T. (Tavorex) spotkali się przy barze w hotelu, zanim wynajęli salę spotkań. Rozliczenie przez pana P. kosztów konsumpcji uregulowanych przy tym barze tymczasem nie wymienia pana T. wśród uczestników spotkania przy barze w hotelu.

58 Po szóste, jeśli chodzi o odręczne notatki pana N. (Dow), jest bezsporne, że Komisja nie przyjęła odpowiedzialności Unipetrolu odnośnie do kartelu KB. Część

odręcznych notatek pana N. dotyczących KB nie może mieć zatem mocy dowodowej względem Unipetrolu. Jeśli chodzi o odręczne notatki pana N. dotyczące KSB, to należy stwierdzić, że, poza producentami uczestniczącymi w kartelu, jako dostawcy niektórych klientów wskazani zostali inni producenci, którzy nie byli członkami kartelu. W tych szczególnych okolicznościach nie można wykluczyć, że szacunków dostaw dokonywano jedynie wśród niektórych producentów, bez możliwości szczegółowego ustalenia, czy Unipetrol (za pośrednictwem Tavorexu) należał do tego grona, mając na uwadze w szczególności istniejące sprzeczności co do zakładanej daty przedmiotowego nielegalnego spotkania.

59 Mając na uwadze zbieg tych wszystkich szczególnych okoliczności w niniejszej sprawie, Sąd uważa, że zachodzi wątpliwość co do udziału pana T. (Tavorex) w nielegalnym spotkaniu we Frankfurcie w dniach 15 i 16 listopada 1999 r. Ta wątpliwość musi być rozstrzygnięta na korzyść spółki Unipetrol.

60 Jeśli chodzi o spotkania po listopadzie 1999 r., nie jest możliwe ustalenie z pewnością, czy Tavorex uczestniczył bezpośrednio w spotkaniu kartelu.

61 W szczególności Komisja nie wskazuje Tavorexu w gronie przedsiębiorstw, które zawarły porozumienie w trakcie spotkania w dniach 31 sierpnia i 1 września 2000 r. w Pradze (motyw 221 zaskarżonej decyzji). Odnośnie do spotkania, które odbyło się we Frankfurcie w dniach 30 listopada i 1 grudnia 2000 r. (motywy 222–225 zaskarżonej decyzji), wątpliwe jest, że przedmiotowe porozumienie mogło być zawarte z Tavorexem w samochodzie pana W. (Bayer), mając na uwadze w szczególności fakt niekwestionowany przez Komisję, że pan T. (Tavorex) udał się prywatnym samochodem na spotkania, które się odbyły we Frankfurcie. Jeśli chodzi o spotkanie, które odbyło się również we Frankfurcie w dniach 30 i 31 sierpnia 2001 r. (motywy 226–230

zaskarżonej decyzji), oświadczenia przedsiębiorstw przedstawione w zaskarżonej decyzji nie wskazują wyraźnie Tavorexu lub Unipetrolu. Odnośnie do spotkania w dniach 26 i 27 listopada 2001 r. (motywy 231–237 zaskarżonej decyzji) Komisja nie doszła do wniosku co do istnienia odrębnego porozumienia, lecz że przedmiotowe porozumienia dotąd obowiązywały.

62 W kwestii spotkania, które odbyło się w Pradze w dniach 2 i 3 września 2002 r. (motywy 238–245 zaskarżonej decyzji), dowody powołane przez Komisję wydają się wskazywać prima facie, że nielegalne porozumienia zostały zawarte. Niemniej jednak istnieje wątpliwość co do uczestniczenia pana T. (Tavorex) w tym nielegalnym spotkaniu. Wniosek Komisji opiera się bowiem w szczególności na przedstawionym w motywie 240 zaskarżonej decyzji oświadczeniu spółki Bayer, które opiera się przede wszystkim na informacjach uzyskanych od pana P., zgodnie z którymi pan T. bezpośrednio uczestniczył w nielegalnym przedmiotowym spotkaniu. Bayer tymczasem również wskazał w oświadczeniu przedstawionym w motywie 156 zaskarżonej decyzji, które opiera się również na informacjach uzyskanych od pana P., że pan T. uczestniczył w nieoficjalnych spotkaniach przy okazji spotkań oficjalnych w okresie między listopadem 1996 r. a „końcem 1999 r.". Zachodzi więc pewna sprzeczność między dwoma oświadczeniami spółki Bayer. Ta sprzeczność rodzi wątpliwość co do faktycznego uczestnictwa pana T. w nielegalnym spotkaniu w dniach 2 i 3 września 2002 r. w Pradze. Ta wątpliwość musi być rozstrzygnięta na korzyść spółki Unipetrol.

63 Wreszcie, jeśli chodzi o spotkanie, które odbyło się w Londynie w dniach 28 i 29 listopada 2002 r., Komisja nie stwierdza zawarcia nielegalnego porozumienia między przedsiębiorstwami, których w tych datach dotyczy postępowanie.

64 Mając na uwadze zbieg tych wszystkich szczególnych okoliczności w niniejszej sprawie, Sąd uważa, że informacje przedstawione w części zaskarżonej decyzji dotyczącej spotkań kartelu, w zakresie dotyczącym Tavorexu (a zatem Unipetrolu), są niewystarczające, aby uzasadnić wniosek, iż przedsiębiorstwo to uczestniczyło w przedmiotowych nielegalnych porozumieniach.

65 Okoliczności przedstawione w części zaskarżonej decyzji dotyczącej opisu kartelu (sekcja 4.2 zaskarżonej decyzji) nie są w stanie podważyć tego wniosku.

66 W tym względzie Sąd uważa, że nawet jeżeli niektóre dowody przedstawione w sekcji 4.2 zaskarżonej decyzji mogą mieć pewną wartość dowodową, w szczególności ogólne oświadczenie Bayera, o którym mowa w motywie 156 zaskarżonej decyzji, to, zważywszy na opisane powyżej szczególne okoliczności dotyczące spotkań kartelu i na wątpliwość, która powinna być rozstrzygana na korzyść skarżącej, nie są one wystarczające dla uzasadnienia stwierdzenia istnienia naruszenia w zakresie dotyczącym Unipetrolu.

67 Mając na uwadze całość tych okoliczności oraz w ramach ich ogólnej oceny, Sąd jest zdania, że Komisja popełniła błąd, przyjmując, że Tavorex (a zatem Unipetrol) uczestniczył w kartelu.

68 W konsekwencji należy stwierdzić nieważność zaskarżonej decyzji w zakresie dotyczącym Unipetrolu, bez konieczności zbadania pozostałych zarzutów podniesionych na poparcie skargi, a w szczególności kwestii stosunków między autorami i pośrednikami w ramach naruszeń reguł konkurencji.

W przedmiocie kosztów

69 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja przegrała sprawę, należy – zgodnie z żądaniem Unipetrolu – obciążyć ją kosztami postępowania.

Z powyższych względów

SĄD (pierwsza izba)

orzeka, co następuje:

1) **Stwierdza się nieważność decyzji Komisji C(2006) 5700 wersja ostateczna z dnia 29 listopada 2006 r. odnoszącej się do postępowania na mocy art. 81 [WE] oraz art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/F/38.638 – Kauczuk butadienowy i emulsyjny kauczuk butadienowo-styrenowy) w zakresie dotyczącym Unipetrol a.s.**

2) **Komisja Europejska zostaje obciążona kosztami postępowania.**

Dehousse Wiszniewska-Białecka Wahl

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 13 lipca 2011 r.

Podpisy